

D. Phương pháp sử dụng các quy luật tương ứng với tâm sinh lý người để đánh giá tác phẩm nghệ thuật tạo hình

Muốn đánh giá một tác phẩm nghệ thuật tạo hình, đương nhiên phải căn cứ vào các yếu tố tạo hình và phải tiến hành có thứ tự trước sau, có phân chia chính phụ.

Trước hết, xem tác phẩm nằm trong khuôn hình giới hạn là gì, hành của khuôn hình có phù hợp với hành của nội dung toàn bộ hay không. Ví dụ: Tả tĩnh vật trong khuôn hình vuông là hợp. Tả nỗi buồn trong khuôn hình góc nhọn của kiến trúc nhà thờ kiểu lôgích là hợp. Tả cảnh sợ hãi của địa ngục trong một dãy liên hoàn có khuôn hình uốn khúc hay kéo dài hết tầm (quá dài là hành thủy) là hợp. Tả cảnh chiến đấu trong hình chữ nhật, niềm vui trong hình tròn là hợp.

Tiến tới, ta chia nội dung tác phẩm theo các khu vực là thành phần chính phụ khác nhau, lần lượt xét hiệu ứng của các yếu tố trong thành phần đó có phù hợp với ý đồ nội dung hay không (theo hình, màu, độ to nhỏ, vị trí cao thấp, đường nét các chi tiết v v...). Nếu bộ phận nào đó có tính chất phát triển chiều dài thì đem yếu tố màu sắc cộng với chiều hướng để tìm hiệu ứng tâm lý mà so với ý đồ nội dung.

Bảng 4-23 . Bảng tổng hợp quan hệ giữa yếu tố tạo hình và tâm sinh lý con người.

Ngũ hành	Hình và màu	Đường nét	Độ dài và độ lớn	Độ cao	Chiều hướng	Tâm lý	Sinh lý
Mộc		Uốn ngửa 	$2 \frac{2}{5} \times \frac{2}{5}$	Trên trung bình	Đi chéo lên	Mưu lự, giận	Gan, mắt
Hỏa		cong tròn 	$1 \frac{1}{5} \times \frac{1}{5}$	Trên cùng	Đi thẳng lên	Thần minh, vui	Tâm, tiểu trường
Thổ		thẳng 	$3 \frac{3}{5} \times \frac{3}{5}$	Giữa	Đi ngang	Điều xuất, lo	Tỳ, vị
Kim		cong câu 	$4 \frac{4}{5} \times \frac{4}{5}$	Dưới trung bình	Đi chéo xuống	Trí triết, buồn	Phế, đại trường
Thủy		cong gấp khúc 	$5 \frac{5}{5} \times \frac{5}{5}$	Dưới cùng	Đi thẳng xuống	Kỹ xảo, kính sợ	Thận, bàng quang

Sau khi đã đem kết quả phân tích hiệu ứng tâm lý của các yếu tố tạo hình trong tác phẩm so với ý đồ nội dung, ta tiến hành phân loại giá trị tác phẩm như sau:

Nếu toàn bộ hiệu ứng tâm lý của các yếu tố phù hợp với ý đồ nội dung, tức là cảm xúc và tài năng thể hiện của nghệ sĩ ngang sức tương ứng, hài hoà, cân bằng của tự nhiên. Tác phẩm đó là một tác phẩm có giá trị thẩm mỹ cao.

Nếu có sự sai lệch chút ít khi so sánh nh trên, có thể coi là những nhầm lẫn có thể xảy ra, giá trị tác phẩm vẫn được coi là tốt.

Nếu sự sai lệch khá nhiều, hẳn tác giả chưa có năng khiếu cảm xúc tốt và tất nhiên tài nghệ chưa cao, giá trị tác phẩm là kém.

Nếu toàn bộ hiệu ứng tâm lý sai lệch so với ý đồ nội dung tác phẩm là trạng thái cảm xúc bệnh hoạn, điên loạn của người làm ra nó, sản phẩm không xứng đáng gọi là tác phẩm nghệ thuật tạo hình được.

Tôi rất mong những quy luật của khách quan tự nhiên giới thiệu trong này nhanh chóng được nhiều người tìm hiểu, vận dụng để kiểm nghiệm trong đời sống và trong sáng tác phê bình, góp phần nâng cao thị hiếu thẩm mỹ chung. Tôi nghĩ rằng việc tìm hiểu để nhận thức được quy luật cảm xúc bản năng của con người cũng giống như việc tìm hiểu về các hoạt động bản năng sinh học khác trong con người là một công việc mới mẻ và rất cần thiết, những kết quả có được có thể sẽ giúp ích cho con người không nhỏ.

